

ONA TILI DARSLARINI TASHKILLASH YUZASIDAN METODIK TAVSIYALAR

Vahobova Gulzira G'ayratjonovna

O`zbekiston tumani 49-umumiy o`rta ta`lim maktabi

Ona tili va adabiyot fani o`qituvchisi

Ma'lumki, «Ona tili va adabiyot» darslariga noan'anaviy darslarni olib kirish va uni ta'lim mazmuniga singdirish, dars o'tishning yangi-yangi usullarini topish Davlat ta'lim standartlari talablarini bajarishga zamin yaratadi. Inson shaxsini har tomonlama kamol toptirish, o'sib kelayotgan yosh avlodda umuminsoniy va milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini uyg'otishda, milliy tilga, o'z xalqining an'alariga iftixor hissini kamol toptirishda «Ona tili va adabiyot» darslarining o'rni beqiyosdir. Shunday ekan, biz ham o'z darslarimizni tashkil etishda aynan shu maqsadlarni ko'zlagan holda ish olib boramiz.

Dars o'tish qulay va jonli bo'lishi uchun turli ko'rgazmali qurollar ishlab chiqamiz. Ulardan o'z vaqtida va o'rnida foydalanishga harakat qilamiz. Murakkab mavzuni o'quvchilar ongiga osongina etkazish uchun «Aqliy hujum», «Zakovat», «Modul dars», «Zigzag», «Interfaol», «Uyin dars», «Munozarali-bahsli dars», «Sayohat dars», «Musobaqa dars» kabi usullardan foydalanamiz. Darslarda o'zimiz o'rgatgan manbalardan, savollar yoki testlardan unumli foydalanamiz. Ta'lim har doim takomil va yangilanishga mushtoqdir. Shuning uchun, ilojini boricha, ta'limning yangi usullari ustida izlanishimiz talab etiladi. Chunki o'quvchilarga ham bir xil qolipdagi darslar yoqmaydi, ularni zeriktiradi. Natijada o'quvchi darsni yaxshi o'zlashtira olmaydi. Har bir usuldagagi darslar ikki-uch marta o'tilganda o'zini oqlaydi. Me'yordan oshmasligi, o'quvchilarni zeriktirmasligi uchun usullarning turlicha bo'lishi darsning samaradorligini yanada oshiradi. Dars jarayonlarida notiqlik, suhbat, hikoya, mustaqil ish, yozma ish, zamon bilan bog'lash, mustaqil fikrga tayanish shakllariga katta e'tibor berishimiz lozim. Har bir o'tilayotgan darsga o'quvchilar tomonidan berilayotgan baho biz uchun qadrlidir.

Ona tiliga oid qiziqarli mavzularga krossvord, rebus va ijodiy izlanishga undaydigan mashqlarni kiritish mumkin. Bunday qiziqarli masalalar quyidagi didaktik talablarga javob berish kerak.

1.Qiziqarli masalalar tezkor va obrazli fikrlashni rivojlantirib, ularni yechish jarayonida ijodiy motivatsiya hosil qilishi.

2.Taqdim etilayotgan materialning o'quvchilar uchun yangi va qiziqarli bo'lishi.

3. O'quvchilarning o'quv-biluv faoliyati darajasini oshirish maqsadida topshiriqlarning mazmunida uni turli usullar bilan yechilishining ko'zda tutilishi.

4.Qiziqarli masalalarining yechish jarayonida bosqichma-bosqich o`quvchilarning ijodkorligini yuzaga chiqarishga yo`naltirilishi.

5.O`quvchilarning mustaqil ishlashini taminlash uchun topshiriqlarning variativ bo`lishi.

6.Topshiriqlarni o`quvchilarning fazoviy tasavvur va tafakkurini rivojlantirishga qaratilishi.

Ona tili o`qitishda krossvord va rebuslardan foydalanish o`quvchilarni zeriktirmaslikka, kimyo atamalaridan so`z boyligini oshirish va tez fikrlashga o`rgatadi. Ona tiliga oid rebursni tuzishda turmushda uchraydigan va o`quvchilarga ma'lum bo`lgan obyektlar, shakllar yoki tajribalarni tanlash maqsadga muvofiq. Rebusda berilgan turli hil obyektlar, shakllar va tasvirlar o`quvchilarga ma'lum bo`lgani uni o`qitishning hamma bosqichida qo`llash mumkin. O`quvchilarni fanga qiziqtirish, darsda qiziqarli masalalar va didaktik o`yinlardan unumli foydalanib faol o`quv – biluv jarayonini vujudga keltirish orqali o`quvchilarning grafik tayyorgarligi darajasini oshirish va kasbiy shakllantirish mumkin

Quyida O`quvchilarni fikrlashga undovchi dars ishlamasidan namuna keltrib o'tamiz

FAQAT OHANG VOSITASIDA BOG`LANGAN QO`SHMA GAPLAR

Darsning uslubi: Modul (andozali) usuli.

Darsning maqsadi: O`quvchilarni o`z fikrini aniq, to`g`ri va ifodali bayon etishga o`rgatish, matndagi fikrni yozuvchi bayon etganidek tushunishni o`rgatish.

Darsning jahozi: 1.Texnik vositalar: audio kassetalar, kompyuter, kodoskop. 2. Ko`rgazmalar: ohang vositasida bog`langan qo`shma gaplar, rasmlar, 9–sinf ona tili darsligi, Said Ahmadning «Ufq», Malik Murodovning «Oltin sandiq ochildi», Abdulla Qodiriyning «O`tkan kunlar», Tursunoy Sodiqovaning «Hazrati ayol», «Mehr qolur», Matlabbekha Ulug`bek qizining «Hikmatlar guldastasi» hamda Shavkat Rahmonning «Saylanma» kitoblari.

Darsning shiori: Odobning boshi — tildir.

Guruhlarning shiori: 1. Gap – fikrning surati.

2. Yaxshi nutq — rang-barang gulzorga o`xshaydi.
3. Shirin so`z — inson qalbining chirog`i.

4. Mag‘zi butun suhbat – odamni fikrlashga undaydi.
 (Matlabbek Ulug‘bek qizi, «Hikmatlar guldastasi»).

Mana, o‘lkamizga Navro‘zi olam kirib keldi. Atrof xushbo‘y gullar ifori bilan burkandi. Shu bois, biz ham bugungi darsimizga to‘rtta savatda go‘zal gullar namunasidan: chinnigullar, lolalar, binafsha va moychechaklar guldastasini keltirdik.

Aziz o‘quvchilar! Savatdagi gullardan yoqtirganingizni tanlab, shu gul qo‘yilgan stol atrofiga o‘tiring. Guruhingiz nomi ham ushbu gul nomi bilan ataladi. Dars jarayonida to‘g‘ri javobingiz uchun bu gullardan terib, baho kartochkalaringizni yig‘asiz.

Bugungi darsimiz «Faqat ohang vositasida bog‘langan qo‘shma gaplar» mavzusi ustida boradi. Har biringiz quyidagi modul dasturi bilan tanishib, darsga tayyorgarlik ko‘ring.

112-maktabning 9-sinf o‘quvchisi _____ uchun «Ona tili»dan «Faqat ohang vositasida bog‘langan qo‘shma gaplar» mavzusi yuzasidan o‘quvchilarining kichik guruhlarida o‘zaro hamkorlikda ishlashga mo‘ljallangan MODUL USULI.

MODULNING DIDAKTIK MAQSADI: Siz o‘quvchilar kichik guruhda hamkorlikda mustaqil ishlab, ohang vositasida bog‘langan qo‘shma gaplarda tinish belgilaringin vazifasini, xususiyatlarini bilishingiz, nutqiy tafakkuringizni kengaytirishingiz, nutq va muloqot madaniyatningizni rivojlantirishingiz zarur.

O‘quvchilar

<i>o‘zlashtirishi lozim bo‘lgan</i>	<i>Topshiriqlarni</i>
<i>o‘quv materialiga oid</i>	<i>bajaring</i>
<i>Nº topshiriqlar.</i>	<i>Baho</i>

Maqsad: faqat ohang vositasida bog‘langan qo‘shma gaplarning xususiyatlarini o‘rganish.

1. Darslikdagi matnni diqqat bilan o‘qib, tegishli mashqda berilgan qo‘shma gaplar tarkibidagi sodda gaplarni va ularni o‘zaro bog‘layotgan vositalarni aniqlang.	O‘quvchilar guruhi bilan hamkorlikda ishlang.	O‘z faoli-
2. Magnit lentasidan berilgan matnga yozma va I. og‘zaki izoh bering.	Kompyuterdan to‘g‘ri foydalaning.	yatingizni baholab boring

3. O‘tgan mavzuni takrorlash uchun kompyuterda test ishlang.

Maqsad: ohang yordamida bog‘langan qushma gaplarni har qanday matndan topa bilish va uning vazifasini anglatish.

1.Berilgan adabiyotlardan ohang vositasida bog‘langan qo‘shma gaplarni toping.

2 «Zakovat» o‘yinida qatnashib tinish belgilarining vazifalarini tushuntiring.

3.Kodoskopda berilgan qo‘shma gaplarni topib, tinish belgilarini qo‘ying, perfokarta bilan ishlang.

II Maqsad: og‘zaki nutqni rivoj- lantirish, mavzuga ijodkorkor- lik bilan yondashish.

1. Adabiyotlardan topilgan qo‘shma gaplar tarkibidagi tinish belgilarini yordamchi so‘zlar bilan almashtiring.

2. Badiiy adabiyotdan tayyor matnni toping va uni ifodali o‘qib, tinish belgilari o‘rnini sxemada belgilang.

III 3 Yozuv taxtasida berilgan gaplarni ijodkorlik bilan to‘ldiring.

O‘quvchilar	Nechta
jamoasi bilan	to‘g‘ri
o‘tkaziladigan savol-javobda faol	javob topdingiz?
ishtirok eting.	Belgilab
	boring

Tezkorlik bilan ishlang.	
Adabiyotlardan foydalaning.	O‘z
Trening usulida guruh bilan ishlang.	kuchingizni sinab
	boring.

1. Modulni yakunlash!
Modul-ning didaktik maqsadini o‘qing.
2. Siz moduldan ko‘zlangan maqsadga erishdingizmi? Qay darajada?
3. O‘quv materialidan o‘zlash-tirishga nima yordam berdi va nima xalaqit berdi?
4. Qaysi topshiriq tushunarsiz bo‘lib qoldi? Dars davomidagi faoliyatingizni baholang. O‘z fikringizni bayon eting.
5. Uyga vazifa: Guruh sardori belgilangan mashq. Har bir faoliyatingiz haqida Umumiy berilgan tinish belgisiga o‘qituv-chiga bahoni ikkitadan qo‘shma gap tuzib hisobot hisoblab IV matn tuzing. chiqing.

Aziz o‘quvchilar! Qo‘lingizdagi modul bilan tanishib chiqdingiz. Topshiriqlarni bajarishda vaqtan unumli foydalaning. Yozma nutqda tinish belgilarining ahamiyati katta. Tinish belgilari o‘z o‘rnida ishlatilmasa, gapning mazmuni ham, sintaktik tuzilishi ham o‘zgarib ketadi. Tinish belgilari yozma nutq mohiyatini yaxshi tushunishni ta’minlaydi. Yozuv taxtasidagi misollarni o‘qib, ma’nosini tushuntirib bering:

1. Sen katta bola emassan.
(*Kichkintoyga uning kichikligi ta’kidlanyapti*)
2. Sen katta, bola emassan.
(*O’smirga endi kichik bola emasligini ta’kidlanyapti*)
3. Solining kelgani rost, emas yolg‘on.
(*Rost so‘zidan keyin qo‘yilgan vergul Solining kelganini bildirishga xizmat qilyapti, ishontiryapti*)
4. Solining kelgani rost emas, yolg‘on.
(*Bu gapda vergul joyini o‘zgartirib, gapning yolg‘onligini ta’kidlayapti*).

O‘qituvchi: Men ham darsni Afandi latifasidan boshlasam: Afandi bir kuni gaplashib o‘tirib, qozini «Siz ahmoq odamsiz» — debdi. Xafa bo‘lgan qozi afandini podshohning oldiga sudrabdi. Voqeadan xabar topgan podshoh afandiga do‘q qilib: «Darhol uzr so‘rab, «Siz ahmoq odam emassiz», — degin, yo‘qsa hozir jallod chaqiraman», — debdi. Ilojsiz qolgan afandi qoziga qarab: «Siz ahmoq, odam emassiz!» — debdi.

(*O'quvchilar darslikda berilgan mashq asosida qo'shma gaplar tarkibidagi sodda gaplarni va ularni o'zaro bog'layotgan vositalarni aniqlashadi.* Magnit lentasidan quyidagi matn o'qib eshittiriladi. *O'quvchilar matn tarkibidagi tinish belgilarining o'rnini sxema tarzida belgilaydilar, qo'shma gaplarni aniqlab, bog'lovchi vositalarni sharhlaydilar.*

«Oqil bobo deydi: — O'z vatanini sevmagan odam – yomon odam. Kimda-kim o'z ona diyorining zamini-yu, oqar suvlarini, kimsasiz cho'llari-yu, dala dashtlarini qalbdan seva olsa, unday odam kam bo'lmaydi, zavol ko'rmay kamol topadi. Vatangado esa xalq qahr-g'azabiga uchragan kishidir. Vaqt kelib unga hatto bir parcha yer ham, kafan ham buyurmaydi. «Bir siqim ona yer tuprog'i bir hovuch oltindan qimmat», — deb bejiz aytilmagan».

Chinnigul guruhi: Biz bu matnnning sxemasini quyidagicha chizdik:

— : —————.—, —, —, —, —, —.—.
—. —,—, —.—. «—», - —.—.

Lola guruhi: Biz bu matn tarkibida 3 ta sodda gap va bitta nisbiy so'zlar vositasida bog'langan qo'shma gap borligini aniqladik.

Moychechak guruhi: Bu matn tarkibidagi qo'shma gap uyushiq bo'laklar bilan bog'langan. Sodda gap tarkibida ham ega uyushib kelgan. Uyushiq bo'laklarda ham vergul, ikki nuqta va tire ishlataladi.

Binafsha guruhi: Bu matnda *kimda kim, unday nisbiy so'zлari, — yu, ham bog'lovchi yuklamalari, tire, vergul, ikki nuqta* tinish belgilari sodda gaplarni o'zaro bog'lagan. *Ham bog'lovchisi takror qo'llangan uchun har bir bo'lak vergul bilan ajratilgan.*

O'qituvchi: *O'tilgan mavzularni takrorlash uchun quyidagi testlarni kompyuterda ishlang.*

Test bilan ishslash:

1. Ohang vositasida bog'langan qo'shma gap qaysi qatorda berilgan?
2. A) Məktəbda o'qimoq kerak, ammo məktəbdən chiqqandan keyin yana ko'proq o'qish kerak.
3. B) Kim o'qishni istamasa, hech qachon haqiqiy inson bo'lolmaydi.
4. C) Hamma sohada chalasavod bo'lmasliging uchun hamma narsani bilihsiga intilma.
5. D) Bo'lar-bo'lmasga qattiq kulaverish farosatsizlik va yomon tarbiya alomati.
6. E) Bema'ni fikrlar har kimda ham bo'ladi, faqat aqlli kishigina uni aytmaydi.
7. Qo'shma gap tarkibiy qismlarini bir-biriga bog'lovchi vositalar to'g'ri ko'rsatilgan qatorni belgilang.
8. A) Ohang, bog'lovchilar, yordamchi so'zlar.
9. B) Yordamchi so'zlar, kelishiklar, ohang.

10. C) Yuklamalar, ergashtiruvchi bog‘lovchilar, ko‘makchilar.
11. D) Teng bog‘lovchilar, ergashtiruvchi bog‘lovchilar, bog‘lovchi — yuklamalar, nisbiy so‘zlar, ohang.
12. E) To‘g‘ri javob yo‘q.
13. So‘zlarga qo‘shilib yoziladigan yuklamalar qatorini belgilang.
14. A) -chi, -ku, -da.
15. B) -a, -yoq, -ya.
16. C) -u, -yu, -da.
17. D) -ku, ham, -chi.
18. E) -mi, -oq, -gina.
19. Tog‘larda hatto yoz oylarida ham yomg‘ir yog‘adi. Ushbu gapda yuklamaning qaysi turi qo‘llangan?
20. A) so‘roq yuklamasi.
21. B) ta’kid yuklamasi.
22. C) ayiruv yuklamasi.
23. D) kuchaytiruv yuklamasi.
24. E) ushbu gapda yuklama qo‘llanmagan.
25. *Ham* so‘zi qanday vaqtida bog‘lovchi sanaladi?
26. A) hamma vaqt.
27. B) faqat teng bog‘lovchilar o‘rnida qo‘llanganda.
28. C) uyushgan bo‘laklarning oxirida takrorlanib kelganda.
29. D) faqat uyushiq bo‘laklarning oldida kelgandagina bog‘lovchidir.
30. E) *ham* so‘zi bog‘lovchi emas, yuklama hisoblanadi.
31. Qaysi gapdagi nuqtalar o‘rniga ergashtiruvchi bog‘lovchini qo‘yish mumkin?
32. A) Osmonni quyuq bulut qopladi,..... yomg‘ir yog‘a boshladи.
33. B) Osmonni quyuq bulut qopladi,..... yomg‘ir yog‘mади.
34. C) Ichkaridan ovoz eshitilar, so‘zлari anglashilmas edi.
35. D) Ko‘chatlar yaxshi parvarish qilindi, ular tez o‘sа boshladи.
36. E) Kör yoqqani yo‘q, qalin qirov tushgan.
37. Bog‘lovchi vazifasidagi -u (-yu) yuklamalari qaysi bog‘lovchilar o‘rnida qo‘llanishi mumkin?
38. A) biriktiruv bog‘lovchilar.
39. B) zidlov bog‘lovchilar.
40. C) ayiruv bog‘lovchilar.
41. D) biriktiruv va zidlov bog‘lovchilar.
42. E) biriktiruvchi, zidlovchi va ayiruv bog‘lovchilar.
43. Yordamchi so‘zlarni toping.
44. A) Asablarning sog‘lom bo‘lishi uchun badantarbiya bilan shug‘ullanish lozim.

45. B) O, qanday chin baxtga to‘lg‘in bu onlar!
46. C) Munofiqlik va soxtalik do‘slik uchun yotdir.
47. D) Suvning yuzi jimir-jimir qiladi.
48. E) A va S to‘g‘ri.

(Test kalitlari: 1-D, 2-D, 3-E, 4-D, 5-B, 6-D, 7-D, 8-E)

O‘qituvchi: *O‘quv faoliyatining ikkinchi elementida siz ko‘rgazmada taqdim etilgan badiiy adabiyotlar sahifalaridan faqat ohang vositasida bog‘langan qo‘shma gaplarni topishingiz va «Zakovat» o‘yinida qatnashib, tinish belgilarining vazifalarini guruhingiz bilan hamkorlikda tushuntirishingiz kerak bo‘ladi.*

Chinnigul guruhi: 1. Bu xunuk xabarni eshitganda qiz butun borlig‘ini unutgan, (shu sababli) esankirab nima qilishini bilmay tong otguncha yurib chiqqan edi.

2. Qiz bola nozik narsa, (shu sababli) tengi chiqsa tekin ber, degandek, (shuning uchun) vaqtida egasiga topshirsak, yomon bo‘lmasdi.

3. U uyg‘a qaytarkan: «To urush tamom bo‘lguncha yerto‘ladami, o‘radami kun kechiraman», degan o‘yda edi.

4. Ufqdan uch nuqta qoldi, bu – Nizomjon, bu – Dildor, bu – Zebi.

(Said Ahmad «Ufq» romanidan)

5. Nodirajon, Shoirajon,

Tanam qimir etmaydi,

Boring, qorli tog‘larga:

Bir shoir yotibdi deng,

Xudoning hovlisida.....

Osmon to‘la havolar,

Faqat menga yetmaydi. (ikki nuqta, vergul)

6. Jismingda jon bo‘lsa

Undan xazar qil,

Haqorat – xotirga sanchilgan nayza.

(Shavkat Rahmon, «Saylanma»).

Lola guruhi: 1. Qissadan hissa: Nonni ko‘z qorachig‘iday saqla, dehqon mehnatini oqla. (ikki nuqta)

2. Xalq maqolida: — Yerni go‘zal qilgani sayin, go‘zal bo‘lar o‘zi ham inson, — deb bejiz aytishmagan. (ikki nuqta)

3. Eng noyob boylik — bo‘sh vaqtini behudaga o‘tkazib, bir-birlari bilan gap sotib o‘tirish, arzimagan mayda-chuyda narsalar

ustida bahslashish, yoxud ko‘cha-ko‘yda sanqib yurish bilan kun o‘tkazuvchi bolalarni ko‘rib afsuslanasan, kishi. (tire, vergul)

4. Vaqt — tig‘iz, qadrlagan – aziz. (tire)

(Malik Murodovning «Oltin sandiq ochildi» odobnomasi)

5. El qirildi turkiy o‘lkada,

El qolmadi – keldi ajali,
Kim qoniga botdi u o‘lkada,
Kim g‘ajildi namoz mahali.

6. Sezaman – poyonsiz qorong‘ilikda
Chinqirib o‘sadi xo‘rlangan maysa.
(Shavkat Rahmon, «Saylanma»).

Lola guruhi: Nuqtali vergul quyidagi o‘rinlarda qo‘llanadi: 1. O‘z ichida vergul bo‘lgan yopiq uyushiq bo‘laklar orasida: «Mehnat, ijod, odam; sharaflı dil yorug‘i, hayot quvonchi — hammasining asl manbai sen, vatanim — tinchlik tayanchi».

2. O‘z ichida vergul bo‘lgan, mazmunan ma’lum darajada mustaqillikka ega sodda gaplar orasida hamda har xil turdagı gaplarni o‘z ichiga olgan qo‘shma gaplarda: Shinel jiqqa ho‘l; Bektemirning yuzidan tomchilar quyilar edi.

Moychechak guruhi: Ikki nuqta fikrning to‘la tugallanmaganligini, bundagi tugallik keyingi gap orqali ochilishini anglatish uchun qo‘llaniladi. Bu uning asosiy xususiyati bo‘lib: 1. Bog‘lovchisiz qo‘shma gap tarkibidagi gaplarni ajratish uchun qo‘llanadi: Bir gap ikkinchi gapdan anglashilgan ish-harakatning sababini ko‘rsatsa; natijasini ko‘rsatsa; agar biror gap boshqa bir gapning mazmunini to‘ldirsa yoki izohlasa; ko‘chirma gapdan oldin, muallif gapidan so‘ng qo‘llaniladi. 2. Umumlashtiruvchi so‘z uyushiq bo‘laklardan ilgari kelganda, umumlashtiruvchi so‘zdan keyin qo‘yiladi.

Binafsha guruhi: Tire quyidagi o‘rinlarda qo‘llanadi: Umumlashtiruvchi so‘z uyushiq bo‘laklardan keyin kelganda umumlashtiruvchi so‘zlardan oldin qo‘yiladi. Ba’zan ajratilgan bo‘laklarda ham ishlatiladi. Kiritma gap ham tire bilan ajratiladi yoki qavs ichiga olinadi. Dialog shaklidagi ko‘chirma gaplarda, tenglik ma’nolarini bildirishda ham ishlatiladi. Kesim yoki ega harakat nomi bilan ifodalansa, egadan keyin tire qo‘yiladi. (O‘qish — hayotni tushunish.) Ega ko‘rsatish olmoshi bilan ifodalanib, alohida ajratib ko‘rsatilsa, bog‘lama va kesimlik qo‘shimchasi bo‘lmasa, egadan keyin tire qo‘yiladi. Bog‘lovchisiz qo‘shma gap tarkibidagi sodda gaplarning mazmuni bir-biriga zid bo‘lsa, birinchi gapning mazmuni ikkinchi gapning mazmuniga o‘xshatilsa, birinchi gap ikkinchi gapdan anglashilgan ish-harakatning paytini yoki shartini bildirsa ham tire qo‘yiladi. (Ko‘z qo‘rqqoq — qo‘l botir).

(Kodoskopda berilgan qo‘shma gaplarning tushirib qoldirilgan tinish belgilarini qo‘yib, sodda gaplar qay vosita orqali o‘zaro bog‘langanini o‘z variantingiz asosida qo‘lingizdagi perfokarta- dan belgilang).

1. Jangda o‘lgan emas biror bahodir (,) bari halok bo‘lgan xiyonatlardan.
2. Toshday uxlaganda to‘shlarin ochib yo zahar qo‘shilgan ziyofatlardan.

3. Hamal (-) bol nafasli (,) tonglari (-) pushti (-) quyosh qahrabo may to‘la kosadir.
 4. G‘ijirlaydi bezovta chinor (,) ogoh etib shovillarydi (: ku-uz (,) ammo uchta sap-sariq ilon ag‘ochlarga o‘rlardi (,) afsus. (Sh.R.)
 5. Eshikka qarang (,) birov keldi-yov.
 6. A’lo mamlakatning a’lo farzandi bilib qo‘yki (,) seni Vatan kutadi. (G‘.G‘.)
 7. O‘ldimi (,) uxladimi (,) endi baribir unga. (H.O.)
 8. Har kimki vafo qilsa (,) vafo topqusidir (Bobur)
- PERFOKARTA BILAN ISHLASH*
- teng ! ergashtiruvchi ! bog‘lovchi ! nisbiy ! Ohang
bog‘lovchilar! bog‘lovchilar ! yuklamalar ! so‘zlar ! vositasi
-

1.	X
2.	X
3.	X
4.	X
5.	X
6.	X
7.	X
8.	X
-

(Guruhlар keyingi bosqichda badiiy adabiyotlardan topilgan, quyidagi qo‘shma gaplar tarkibidagi sodda gaplarni o‘zaro bog‘lovchi tinish belgilarini yordamchi so‘zlar bilan almashtiradilar).

1. Ro‘zg‘or Tohir Zuhrolik, (va) Layli – Majnunlik emasligini, ro‘zg‘or cheki yo‘q kurash, (hamda) yutish — yutqizishlar maydoni ekanligni yod etib yur!
2. O‘qituvchi bolaga chandon nafis tarbiya, (va) ishlov bermasin, (ammo) uning uyida otasining og‘zidan bodi kirib, shodi chiqib tursa, (yoki) yeydigan ovqati birovning haqi bo‘lsa, bola qanday poklansin!
3. Padaringiz uyi avlodingizning ruhlari-yu, (hamda) tiriklari to‘planadigan joy, (shuning uchun) imkoningiz yetgancha u yerni obod qilishga intiling.
4. Tilingizni yomon so‘zdan tiying – (chunki) bir marta aynigan til yana ayniyveradi.

O'qituvchi: Darsimizning ijodkorlik bosqichida siz yozuv taxtasida berilgan gaplarni maqsadi nuqtai nazaridan tahlil qilib, guruh bilan hamkorlikda o'z fikringizni bildiring. Bu topshiriq trening usulida o'tadi.

1. Nazardan qolmoqlik ulkan fojiadir – nazardan qolganlarning oilasi ham hech qachon ungan emas, o'sgan emas.

Chinnigul guruhi: Unday kishilar aybini tan olmaydi, boshqalarga ozor beradi; biri ikki bo'lmaydi; uyidan baraka ketadi; oila tanazzulga yuz tutadi: nomardlik uning hamrohiga aylanadi; nomard taqdiridan noliydi; uyida janjal ko'p bo'ladi; noshud — qo'rqqanidan firib beradi; oiladan omad ketadi; atrofdagilarga qo'shila olmaydi, e'tibordan qoladi.....

2. Dunyo bergen bor narsasini yo'qotgan keksalar bora-bora mung'ayib qolarkan, shunday paytda ularni: onasi bo'lib erkalatmoq kerak.

Lola guruhi: otasi bo'lib ko'nglini olmoq kerak; eng yaqin kishisi bo'lib mehribonchilik ko'rsataylik; xasratlarini erinmay tinglaydigan dardkashi bo'laylik; yuragiga malham, beliga quvvat bo'laylik; ulardan tez-tez xabar olaylik; vaqtimizni ajratib sayrga olib chiqaylik; shirin gapimizni ayamaylik; chehramizni ochib gaplashaylik; imkon qadar sovg'alar qilaylik; yo'limizga termultirmaylik va h.k.

3. Mehr qozonish insonga qanot beradi:

Moychechak guruhi: mehr — hayot lazzati; mehr – oilaning quvvati va joni; mehr — ko'ngil uyini tozalovchidir; mehrli ko'ngilda g'ubor bo'lmaydi; qalb muzini mehr eritadi; mehr-muhabbat yo'q xonadonga baxt kelmaydi; qalbni zabt etish uchun jang emas, mehr kerak; odam hech qachon mehrdan to'yagan; ota-onan mehri — o'zidan so'ng ham nur qoldiradi va h.k.

4. Har bir odamning suyanch tog'lari bo'ladi: bandalari oyog'ingdan ming tortsinlar – xudo suyasa, seni hech kim kansitolmaydi;

Binafsha guruhi: Vatan – tayanch nuqtamiz; ota-onan uchun farzand — qalb g'ururi; ota – umr bog'boni; bola og'ir yuk ko'tarsa, onaning beli og'riydi; etsiz tirnoq — hech narsaga yaramaydi; panjalar to'plansa – musht hosil bo'ladi; do'st — do'stga suyanchiq; do'stning mehri – umr oftobidir; bilim – kelajakning yo'li; aql – odamning qanoti va h.k.

O'qituvchi: Darsimizning yakunida modulning didaktik maqsadini o'qing. Quyidagi savollarga javob bering.

1. Siz moduldan ko'zlangan maqsadga erishdingizmi?

2. O'quv materialini o'zlashtirishga nima yordam berdi va nima xalaqit berdi?

3. Qaysi topshiriq tushunarsiz bo'lib qoldi?

(O'quvchilar mavzu yuzasidan o'z xulosalarini bayon etishadi. Guruh sardorlari o'quvchilar o'zlari uchun qo'ygan baholarini ko'rib chiqib hisobot beradilar).

Foydalaniagn adabiyotlar :

- 1.Tolipov O'.,No'monova N.O'quv jarayonida zamonaviy pedagogik texnalogiyalardan foydalanish.G'Y Xalq ta'limi. 2002/ 4.25 b.
- 2.Begmatov U.E.Umumiyl o'rta maktablarda tashqari ishlarni dars bilan boqlashning nazariy-metodologik asoslari.Diss...kand.ped.nauk.T.2004.-
- 3.Asqarov I.R.,To'xtaboyev N.X.,G'opirov K.G'.Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun darslik.-Toshkent